

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΝΟΜΙΚΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ, ΤΟΜΕΑΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
ΔΙΔΑΣΚΩΝ: ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ κ. ΑΝΔΡΕΑΣ Γ. ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΑΡΑΝΟΜΑ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΑ ΜΕΣΑ
ΚΑΙ
ΔΙΑΚΡΙΒΩΣΗ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΣΟΒΑΡΩΝ
ΕΓΚΛΗΜΑΤΩΝ

ΑΝΔΡΙΑΝΑ Α. ΝΤΑΗ

ΑΘΗΝΑ

ΙΟΥΝΙΟΣ 2008

ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ
«ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ»
ΤΗΣ
ΑΝΔΡΙΑΝΑΣ Α. ΝΤΑΗ
ΑΜ 1340200100956

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ 2007-2008

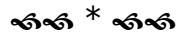
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: Α. ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΥΡΙΕΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΔΑΕ	Αρχή Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών
ΑΚ	Αστικός Κώδικας
αντιθ. αποφ.	Αντίθετη απόφαση
ΑΠ	Άρειος Πάγος
αποφ.	Απόφαση
άρθ.	Άρθρο
αριθμ.	αριθμός
βλ.	Βλέπε
ΔιΔικ	Διοικητική Δίκη (περιοδικό)
ΕΣ	Ελεγκτικό Συνέδριο
εδ.	Εδάφιο
ΕΔΔΑ	Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
εκδ.	εκδόσεις
εκδ. Οίκος	εκδοτικός οίκος
ΕΛΛΔνη	Ελληνική Δικαιοσύνη (περιοδικό)
επ.	Επόμενα
ΕΣΔΑ	Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου
ΕτΚ	Εφημερίδα της Κυβερνήσεως
ΕΥΠ	Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών
ΕφΑΘ	Εφετείο Αθηνών
Κλη	Και τα λοιπά
ΚΠΔ	Κώδικας Ποινικής Δικονομίας
ΚποΛΔ	Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας

Ν.	Νόμος
ΝοΒ	Νομικό Βήμα (περιοδικό)
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ό. π.	Όπου παραπάνω
παρ.	Παράγραφος
π.δ.	Προεδρικό Διάταγμα
ΠΚ	Ποινικός Κώδικας
ΠοινΧρον	Ποινικά Χρονικά (περιοδικό)
Σ	Σύνταγμα
σελ.	Σελίδα(ες)
ΣτΕ	Συμβούλιο της Επικρατείας
τόμ.	Τόμος
υ.α.	Υπουργική Απόφαση
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

<u>ΕΙΣΑΓΩΓΗ</u>	Σελ. 1
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 'Α</u> ΤΟ ΑΠΟΡΡΗΤΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ	
<u>I. ΓΕΝΙΚΑ</u>	
1. <u>ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ- ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ</u>	Σελ. 2
2. <u>ΦΟΡΕΙΣ & ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ</u>	Σελ. 3
3. <u>ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ</u>	Σελ. 3
4. <u>ΔΙΕΘΝΗΣ ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΗ</u>	Σελ. 5
<u>II. ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ</u>	
1. <u>ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ</u>	Σελ. 6
2. <u>Η ΕΠΙΦΥΛΑΞΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ</u>	Σελ. 6
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 'Β</u> ΔΙΑΚΡΙΒΩΣΗ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΣΟΒΑΡΩΝ ΕΓΚΛΗΜΑΤΩΝ	
1. <u>ΤΑ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΣΟΒΑΡΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ</u>	Σελ. 8
2. <u>ΛΟΓΟΙ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ</u>	Σελ.10
3. <u>ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΑΡΣΗΣ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ</u>	Σελ.10
4. <u>ΚΑΚΟΥΡΓΗΜΑΤΑ 'Η ΚΑΙ ΠΛΗΜΜΕΛΗΜΑΤΑ;</u>	Σελ.12
5. <u>ΟΙ ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΡΣΗ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ</u>	Σελ.13
6. <u>ΑΡΧΗ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΤΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ</u>	Σελ.14
7. <u>ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ Α.Δ.Α.Ε.</u>	Σελ.15
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 'Γ</u> ΠΑΡΑΝΟΜΑ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΑ ΜΕΣΑ	
1. <u>ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ</u>	Σελ.18
2. <u>Η ΝΕΑ ΔΙΑΤΑΞΗ (1983 Σ)</u>	Σελ.19
3. <u>ΝΟΜΙΚΗ ΦΥΣΗ ΤΗΣ ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗΣ</u>	Σελ.20
4. <u>ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗΣ</u>	Σελ.21
5. <u>ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΧΡΗΣΗΣ (ΚΑΙ ΟΧΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ) ΤΩΝ ΠΑΡΑΝΟΜΩΝ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ</u>	Σελ.22
6. <u>ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΕΙΣ ΑΛΛΩΝ ΑΡΘΡΩΝ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ</u>	Σελ.23
7. <u>ΠΟΙΝΙΚΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ</u>	Σελ.25
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 'Δ</u> ΠΡΟΣΦΑΤΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ	
1. <u>ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ</u>	Σελ.26

2. <u>ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΙ</u>	Σελ.28
<u>ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΑ</u>	Σελ.29
<u>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ</u>	Σελ.31
<u>ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ</u>	Σελ.34
<u>ΣΧΕΤΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ</u>	Σελ.34

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ακόλουθη εργασία, με θέμα «Παράνομα αποδεικτικά μέσα και διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων», θα επιχειρήσει να αναλύσει τις αντίστοιχες διατάξεις του Συντάγματος (1951 εδ. και 1953 Σ) και την αντιμετώπιση των θεμάτων αυτών από νομολογία και θεωρία.

Κατά πρώτο λόγο, θα ασχοληθούμε με το συνταγματικό δικαίωμα που κατοχυρώνεται στο άρθρο 19 Σ, το οποίο προστατεύει την επικοινωνία σε οικειότητα και προάγει έτσι την ιδιωτικότητα των ανθρωπίνων σχέσεων.

Θα ασχοληθούμε με την επιφύλαξη του νόμου στο άρθρο 19 και συγκεκριμένα 1951 εδ. 'β, σύμφωνα με την οποία «Νόμος ορίζει τις εγγυήσεις υπό τις οποίες η δικαστική αρχή δεν δεσμεύεται από το απόρρητο για λόγους εθνικής ασφάλειας και διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων». Επιπροσθέτως θα γίνει ανάλυση των κριτηρίων κάμψης του απορρήτου και τότε αυτό είναι επιτρεπτό.

Στο τρίτο μέρος της εργασίας θα μας απασχολήσει η νομιμότητα χρήσης αποδεικτικών μέσων που αποκτήθηκαν κατά παράβαση της εν λόγω προστασίας, καθώς και των άρθρων 9 (άσυλο κατοικίας, προστασία ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής) και 9^Α (προστασία προσωπικών δεδομένων), ιδίως η απαγόρευση του 1953 Σ και κατά πόσο αυτή είναι απόλυτη.

Τέλος, επειδή το δίκαιο εξελίσσεται συνεχώς, θα δούμε τις πρόσφατες εξελίξεις πάνω στο θέμα του απορρήτου των επικοινωνιών και των παρανόμων αποδεικτικών μέσων και τα σχόλια εξεχουσών μορφών της θεωρίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α

ΤΟ ΑΠΟΡΡΗΤΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

I. Γενικά

1. ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ- ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Στα πλαίσια των ιδιωτικών σχέσεων του ανθρώπου με τους συνανθρώπους του και της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητάς του, δημιουργήθηκε η ανάγκη προστασίας της επικοινωνίας σε ιδιωτικό επίπεδο και ιδίως η μεταβίβαση μηνυμάτων διατυπωμένων με μυστικότητα και εμπιστευτικότητα.

Έτσι, ορίσθηκε στο άρθρο 19 του Συντάγματος η προστασία του απορρήτου των επιστολών και της ελεύθερης ανταπόκρισης ή επικοινωνίας με οποιονδήποτε άλλο τρόπο, που πλέον σήμερα λόγω της αλματώδους τεχνολογικής εξέλιξης, οι τρόποι αυτοί είναι πολλοί.

Η συνταγματική κατοχύρωση του απαραβίαστου της αλληλογραφίας και της επικοινωνίας έκανε την εμφάνισή της για πρώτη φορά στο Σύνταγμα του 1844 στο άρθρο 14 («Το απόρρητον των επιστολών είναι απαραβίαστον»), το οποίο στην ουσία μετέφερε το γράμμα του άρθρου 22 του Βελγικού Συντάγματος του 1831. Εν συνεχεία, στο Σύνταγμα του 1864 (άρ.20) το απόρρητο διασφαλίστηκε ως «απολύτως» απαραβίαστο και τα συντάγματα του 1927 (άρ.12) και 1952 (άρ.20) προέβησαν σε προσθήκες σχετικά με τις νεότερες μορφές επικοινωνίας. Επίσης, με τα νεότερα Συντάγματα του 1975 και 1986 προστέθηκε ένα δεύτερο εδάφιο με μια επιφύλαξη νόμου.¹

Στο άρθρο 19 §1 εδ. β Σ τίθενται οι προϋποθέσεις της άρσης του απορρήτου ενώπιον της δικαστικής αρχής. Πρόκειται για δύο περιπτώσεις στις οποίες η δικαστική αρχή δεν δεσμεύεται από το απόρρητο του 19 Σ. Αυτές είναι α) για λόγους εθνικής ασφάλειας και β) για τη διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων. Οι εγγυήσεις υπό τις οποίες θα συμβούν τα ανωτέρω και η διαδικασία καθορίζονται από το νόμο.

¹ Βλ. Π.Δ. Δαγτόγλου, Ατομικά Δικαιώματα Α, σελ. 348

Με την αναθεώρηση του 2001, προστέθηκε στο άρθρο 19 μια τρίτη παράγραφος, η οποία έθεσε έναν απόλυτο περιορισμό. Απαγορεύεται, λοιπόν, η χρήση αποδεικτικών μέσων που αποκτήθηκαν κατά παράβαση του άρθρου αυτού καθώς και των άρθρων 9 και 9^Α, δηλαδή του ασύλου της κατοικίας, της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής και της προστασίας των προσωπικών δεδομένων.

2. ΦΟΡΕΙΣ & ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ

Καθώς το άρθρο 19 Σ δεν κάνει καμία διάκριση σχετικά, όλα τα φυσικά πρόσωπα, ανεξαρτήτως εθνικότητας (ημεδαποί, αλλοδαποί και ανιθαγενείς), είναι φορείς του δικαιώματος. Όμως και τα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού αλλά και δημοσίου δικαίου είναι φορείς του δικαιώματος, δεδομένου ότι η άσκησή τους συμβιβάζεται με τη φύση και τη δραστηριότητά τους. Φορείς μπορεί να είναι και ενώσεις χωρίς νομική προσωπικότητα, πολιτικά κόμματα κλπ.¹

Αποδέκτες της ισχύος του δικαιώματος είναι καταρχήν η κρατική εξουσία, αλλά και σε συνδυασμό με το 25§1 εδ. 'γ, αποδέκτες είναι και οι ιδιώτες αφού η διακινδύνευση του απορρήτου μπορεί να επέλθει και από αυτούς, ιδίως με την μεγάλη πλέον συμμετοχή τους στα μέσα επικοινωνίας. Ο συντακτικός νομοθέτης θέλησε το «απόλυτα απαραβίαστο» του απορρήτου, οπότε δεν θα μπορούσε να εξαιρεθεί ο ιδιωτικός τομέας, ο οποίος έχει προσχωρήσει σε όλες τις μορφές επικοινωνίας, ταχυδρομείο, τηλεπικοινωνία, διαδίκτυο.

3. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Το άρ. 19 Σ προστατεύει το απόρρητο των επιστολών και της ελεύθερης ανταπόκρισης ή επικοινωνίας. Υπάρχουν δυο κοινά στοιχεία στο απόρρητο σε όλα τα είδη επικοινωνίας. Αφενός το μήνυμα και αφετέρου η μυστικότητα,

¹ βλ. Κ. Χρυσόγονος, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, σελ.240. Α. Μάνεσης, Ατομικές Ελευθερίες, σελ. 235. Αντιθ., κατά τον Π.Δ. Δαγτόγλου, Ατομικά Δικαιώματα, Ά, σελ. 353, τα ΝΠΔΔ είναι φορείς του δικαιώματος μόνο όταν το απόρρητο είναι αναγκαίο για την άσκηση της αυτοδιοικήσεώς τους.

εμπιστευτικότητα του μηνύματος. Εδώ τίθεται το ερώτημα ποιό από τα δύο προστατεύεται ή μήπως και τα δύο.

Για να απαντήσουμε στο ερώτημα θα πρέπει να διακρίνουμε ανάμεσα στην «επικοινωνία σε δημοσιότητα», «φανερή επικοινωνία» και «επικοινωνία σε οικειότητα», «κρυφή επικοινωνία»¹. Η πρώτη, προστατεύεται από το άρ. 14 Σ, ως ελευθερία της έκφρασης ενώ η δεύτερη από το άρ. 19 Σ.

Το κριτήριο της διάκρισης είναι η πρόθεση εμπιστευτικότητας του μηνύματος, αν δηλαδή τα μέρη έχουν αποφασίσει να προσδώσουν στο μήνυμα μυστικότητα. Αν μόνο το ένα μέρος θέλει τη μυστικότητα, θα πρέπει να θεωρηθεί ότι προστατευόμενο αγαθό είναι η ιδιωτική ζωή του προσώπου αυτού.

Όμως απόρρητο και μυστικό δεν ταυτίζονται, κι αυτό γιατί η μυστικότητα δεν αφορά την επικοινωνία αυτή καθαυτή αλλά το περιεχόμενο της. Αδιάφορο δε, είναι το μέσο το οποίο επέλεξαν τα μέρη για να περικλείσουν την συνομιλία τους με μυστικότητα, διότι το Σύνταγμα τα προστατεύει όλα, γραπτά και προφορικά.²

Όσον αφορά το περιεχόμενο του μηνύματος, επικρατεί η άποψη ότι δεν προστατεύεται από το απόρρητο του 19, αυτό το ίδιο το μήνυμα αλλά ο απόρρητος χαρακτήρας του. Το μήνυμα μπορεί να αφορά οποιοδήποτε ζήτημα, προσωπικού ή και επαγγελματικού χαρακτήρα, για τα ίδια πρόσωπα ή για άλλα κτλ.

Τί γίνεται όμως όταν το μήνυμα αφορά παράνομες καταστάσεις; Εμφανίζεται ως σύγκρουση απορρήτου και αλήθειας στο Δικαστήριο, αλλά δεν είναι, διότι το απόρρητο υπάρχει για να διασφαλίζεται η ιδιωτική ζωή των ανθρώπων και όχι για να καλύπτονται παρανομίες.

Συνεπώς, προστατεύεται η επικοινωνία πάντα, ασχέτως περιεχομένου, αλλά ο συντακτικός νομοθέτης έχει προβλέψει με επιφύλαξη νόμου κατά την οποία σε ιδιαίτερες περιπτώσεις δύναται να υποχωρήσει το δικαίωμα και να αρθεί το απόρρητο.³

¹ βλ. Κ. Χρυσόγονος, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, σελ. 238, Α. Δημητρόπουλος, Συνταγματικά Δικαιώματα, σελ. 228, 234.

² βλ. Α. Δημητρόπουλος, Συνταγματικά Δικαιώματα, σελ. 234.

³ βλ. Α. Δημητρόπουλος, Συνταγματικά Δικαιώματα, σελ. 235.

Προς το άρ. 19 Σ αντιστρατεύονται ιδίως, κάθε μορφή παρακολούθησης, ελέγχου και αποτύπωσης της ανταπόκρισης ή επικοινωνίας, κάθε μορφή λογοκρισίας ή άλλης παρεμπόδισης της επικοινωνίας και κάθε μορφή χρησιμοποίησης αποδεικτικών μέσων αποκτηθέντων κατά παράβαση του απορρήτου.

Όλα όσα έχουμε αναφέρει αφορούν την εσωτερική πλευρά της επικοινωνίας. Τί συμβαίνει όμως με τα εξωτερικά στοιχεία της, όπως για παράδειγμα τα στοιχεία που βρίσκονται στον φάκελο αλληλογραφίας;

Έχουν επικρατήσει τρεις απόψεις. Κατά την πρώτη, αμφισβητείται αν τα εξωτερικά στοιχεία της επικοινωνίας υπάγονται στην προστασία του απορρήτου του 19 Σ και επομένως δεν προστατεύονται. Σύμφωνα με τη δεύτερη, αυτά απολαμβάνουν την ίδια προστασία με τα εσωτερικά. Τέλος, κατά την ορθότερη άποψη, με την οποία συμφωνεί και η νομολογία του ΕΔΔΑ, προστατεύονται εξίσου με τα εσωτερικά στοιχεία και η διαφορά έγκειται στη διαδικασία άρσης του απορρήτου, όπου για τα εξωτερικά στοιχεία αρκεί παραγγελία δικαστικής αρχής.¹

4. [ΔΙΕΘΝΗΣ ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΗ](#)

Το δικαίωμα του απόρρητο της επικοινωνίας κατοχυρώνεται και σε διεθνή κείμενα. Στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στο άρθρο 8 ορίζεται ότι «παν πρόσωπον δικαιούται εις τον σεβασμόν της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και της αλληλογραφίας του», ενώ στο Διεθνές Σύμφωνο περί των Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (άρ. 17) περιλαμβάνει την προστασία κάθε προσώπου από αυθαίρετη και παράνομη επέμβαση στην αλληλογραφία του, αναγνωρίζοντας του συγχρόνως και το σχετικό δικαίωμα. Η Αμερικάνικη

¹ βλ. Α. Δημητρόπουλος, Συνταγματικά Δικαιώματα, σελ. 230

Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στο άρθρο 11 επαναλαμβάνει την ρύθμιση του άρ. 17 του Διεθνούς Συμφώνου του ΟΗΕ.¹

II. Περιορισμοί του δικαιώματος

1. ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ

Ως ιδιαίτερη έκφανση του δικαιώματος της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας (5§1 Σ), το δικαίωμα της επικοινωνίας περιορίζεται με τις ίδιες ρήτρες. Καταρχήν, με τη ρήτρα της νομιμότητας και συγκεκριμένα της συνταγματικής νομιμότητας, με τη ρήτρα της κοινωνικότητας, δηλαδή τα δικαιώματα των άλλων και τέλος με τη ρήτρα της χρηστότητας (*bona mores*).²

Άλλος ένας περιορισμός του δικαιώματος της επικοινωνίας εντοπίζεται στο άρθρο 48§1 του Συντάγματος και αφορά την αναστολή του δικαιώματος σε περίπτωση κήρυξης της χώρας σε κατάσταση πολιορκίας.

2. Η ΕΠΙΦΥΛΑΞΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ

Το απόρρητο των επιστολών και της ελεύθερης ανταπόκρισης ή επικοινωνίας είναι απόλυτα απαραβίαστο. Όμως ο συντακτικός νομοθέτης έθεσε μια επιφύλαξη νόμου στο δεύτερο εδάφιο της πρώτης παραγράφου του 19, σύμφωνα με την οποία, νόμος ορίζει τις εγγυήσεις υπό τις οποίες η δικαστική αρχή δε δεσμεύεται από το απόρρητο, μόνο σε δύο περιπτώσεις α) για λόγους εθνικής ασφάλειας και β) για τη διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων.

Πρόκειται για ουσιαστικό νόμο, αφού δεν ορίζεται αλλιώς, δηλαδή ακόμη και κανονιστικές πράξεις της διοίκησης κατόπιν νομοθετικής εξουσιοδότησεως

¹ βλ. Τσίρης, Συνταγματική Κατοχύρωση του δικαιώματος του απορρήτου της επικοινωνίας, σελ. 131, 144

² βλ. Α. Δημητρόπουλος, Συνταγματικά Δικαιώματα, σελ. 64

(43§2 Σ). Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι ο νομοθέτης λειτουργεί ανεξέλεγκτα, αλλά περιορίζεται κατά πρώτο λόγο, από την αρχή της αναλογικότητας, η οποία θα πρέπει να τελεί σε σχέση αιτιώδους συνάφειας με τον επιδιωκόμενο σκοπό καθώς και από την αρχή της απαγόρευσης προσβολής του πυρήνα του δικαιώματος.¹

Όσον αφορά την πρώτη αρχή², θα πρέπει ο περιορισμός να είναι αναγκαίος, ανάλογος και πρόσφορος, να επιτρέπεται μόνο στις απολύτως απαραίτητες περιπτώσεις και να αποφεύγεται για μεγάλα χρονικά διαστήματα. Κάθε περιορισμός που υπερβαίνει αυτά τα χαρακτηριστικά είναι αυθαίρετος και κατά συνέπεια απαγορεύεται.

Το απόρρητο μπορεί να αίρεται μόνο από δικαστική αρχή (και όχι διοικητική) με παροχή επαρκών εγγυήσεων και μόνο για τους λόγους που αναφέρονται στο 19§1 εδ. β.

Σχετικά με τη δεύτερη αρχή, την απαγόρευση προσβολής του πυρήνα, σημαντικό κριτήριο είναι ο ειδικός σκοπός του δικαιώματος και εν προκειμένω η οποιασδήποτε μορφής ανεμπόδιστη εμπιστευτική επικοινωνία του προσώπου, η οποία δεν μπορεί να αρθεί χωρίς τη θέλησή του χωρίς σημαντικό λόγο.

¹ βλ. Τσίρης, Συνταγματική κατοχύρωση του δικαιώματος του απόρρητου της επικοινωνίας, σελ. 109, Π. Γ. Δαγτόγλου, Ατομικά Δικαιώματα, Α, σελ. 354,

² Για την αρχή της αναλογίας βλ. Και τις αποφ. 36/1990 του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου και 2112/1984 και 4050/1990 της Ολ. ΣτΕ σε Α. Ράικου, Ο έλεγχος του κύρους των βουλευτικών και ευρωβουλευτικών εκλογών, Δ' Συμπλήρωμα του Δικονομικού Εκλογικού Δικαίου, 1993, σ.144. Στην Γερμανία υποστηρίζεται επίσης ότι η αρχή της αναλογικότητας δεσμεύει το νομοθέτη κατά τον περιορισμό του δικαιώματος του απόρρητου της επικοινωνίας. Βλ. H. D. Jarass, σε H. D. Jarass- B. Pieroth, σελ. 263, αριθ. περιθ. 11 και την BVerfGE 67, 157 (172 επ.).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ' Β

ΔΙΑΚΡΙΒΩΣΗ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΣΟΒΑΡΩΝ ΕΓΚΛΗΜΑΤΩΝ

1. ΤΑ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΣΟΒΑΡΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ

Στα πλαίσια του 1951'β Σ, εκδόθηκε ο Ν. 2225/1994. Ο νόμος αυτός καθορίζει τη διαδικασία άρσης του απορρήτου καθώς και τις εγγυήσεις υπό τις οποίες περιορίζεται το δικαίωμα. Καταρχήν η άρση του απορρήτου προβλέπεται μόνο για δυο περιπτώσεις.¹

Η πρώτη περίπτωση αφορά λόγους εθνικής ασφάλειας και μπορεί να την αιτηθεί μόνο δικαστική ή άλλη πολιτική, στρατιωτική ή αστυνομική δημόσια αρχή στην αρμοδιότητα της οποίας υπάγεται το θέμα εθνικής ασφάλειας που επιβάλλει την άρση. Η αίτηση υποβάλλεται προς τον Εισαγγελέα Εφετών του τόπου της αιτούσας αρχής ή του τόπου, όπου πρόκειται να επιβληθεί η άρση. Ο Εισαγγελέας Εφετών αποφασίζει μέσα σε είκοσι τέσσερις (24) ώρες για την άρση ή όχι του απορρήτου με διάταξή του στην οποία αναφέρονται ο σκοπός και τα μέσα της άρσης.

Η δεύτερη περίπτωση αφορά τα ιδιαίτερα σοβαρά εγκλήματα, τα οποία και κατονομάζει, συνεπώς πρόκειται για τα εγκλήματα που προβλέπονται από:

- τα άρθρα 134, 135 παρ. 1, 2, 135Α, 137Α, 137Β, 138, 139, 140, 143, 144, 146, 148 παρ. 2, 150, 151, 157 παρ. 1, 168 παρ. 1, 187 παρ. 1, 2, 207, 208 παρ. 1, 264 περ. β', γ', 270, 272, 275 περ. β', 291 παρ. 1 εδ. β', γ', 299, 322, 324 παρ. 2, 3, 374, 380, 385 του Ποινικού Κώδικα (έσχατη προδοσία, προσβολές κατά της ζωής του Πρωθυπουργού, του Προέδρου της Δημοκρατίας κτλ, βασανιστήρια και άλλες προσβολές κατά της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, επιβουλή της ακεραιότητας της χώρας, προσβολή εναντίον της διεθνούς ειρήνης της χώρας, στρατιωτική υπηρεσία στον εχθρό, υποστήριξη της πολεμικής δύναμης, παραβίαση μυστικών της πολιτείας, κατασκοπεία, νόθευση αποδεικτικών, κατάχρηση

¹ ΦΕΚ: 121 Α'

πληρεξουσιότητας, βία κατά πολιτικού σώματος ή της κυβέρνησης, προσβολές κατά του Προέδρου της Δημοκρατίας, εγκληματική οργάνωση, παραχάραξη, κυκλοφορία παραχαραγμένων νομισμάτων, εμπρησμός, έκρηξη, άρση ασφαλιστικών εγκαταστάσεων, διατάραξη της ασφάλειας σιδηροδρόμων, πλοίων και αεροσκαφών, ανθρωποκτονία με πρόθεση, αρπαγή, αρπαγή ανηλίκων, διακεκριμένες περιπτώσεις κλοπής, ληστεία και εκβίαση).

- τα άρθρα 26, 27, 28, 29, 31, 32, 33, 34, 35, 39, 40, 41, 63, 64, 76, 93 και 97 του Στρατιωτικού Ποινικού Κώδικα,
- το άρθρο 15 παρ. 1 του ν. 2168/1993, (ρύθμιση θεμάτων που αφορούν πυρομαχικά, εκρηκτικές ύλες κτλ)
- τα άρθρα 5, 6, 7 και 8 του ν. 1729/1987
- τα άρθρα 89, 90 και 93 του ν. 1165/1918, (τελωνειακός κώδικας – πλημμέλημα λαθρεμπορίας)
- Επίσης επιτρέπεται η άρση του απορρήτου για τη διακρίβωση των προπαρασκευαστικών πράξεων για το έγκλημα της παραχάραξης νομίσματος κατά το άρθρο 211 του Ποινικού Κώδικα.
- Η άρση του απορρήτου είναι επίσης επιτρεπτή για τη διακρίβωση παραβάσεων των άρθρων 3 έως 7, 29 και 30 του ν. 3340/2005 (ΦΕΚ 112 Α').
- Δυνάμει της διάταξης του άρ. 253^Α§2 ΚΠΔ που προστέθηκε με το άρ. 6 του Ν. 2928/2001, επιτρέπεται η άρση του απορρήτου και στις περιπτώσεις των §1 και 2 του άρ. 187 ΠΚ που αναφέρεται στην έννοια της εγκληματικής οργάνωσης, αν προκύπτουν σοβαρές ενδείξεις ότι έχει τελεστεί αξιόποινη πράξη και η εξακρίβωση της εγκληματικής οργάνωσης είναι αδύνατη ή ιδιαίτερα δυσχερής.

2. [ΛΟΓΟΙ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ](#)

Ο νόμος δεν καθορίζει το επακριβές περιεχόμενο των περιπτώσεων «εθνικής ασφάλειας», αλλά μόνο τη διαδικασία άρσης του απορρήτου για τον λόγο αυτόν. Κατά συνέπεια, αίτηση για άρση του απορρήτου μπορεί να υποβάλλει μόνο δικαστική ή άλλη πολιτική, στρατιωτική ή αστυνομική δημόσια αρχή στην αρμοδιότητα της οποίας υπάγεται το θέμα εθνικής ασφάλειας που επιβάλλει την άρση. Η αίτηση υποβάλλεται προς τον Εισαγγελέα Εφετών του τόπου της αιτούσας αρχής ή του τόπου, όπου πρόκειται να επιβληθεί η άρση. Ο Εισαγγελέας Εφετών αποφασίζει μέσα σε είκοσι τέσσερις (24) ώρες για την άρση ή όχι του απορρήτου με διάταξή του.

3. [ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΡΣΗΣ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ](#)

Σε αυτές τις περιπτώσεις (διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων και λόγοι εθνικής άμυνας), δικαιολογείται η άρση του απορρήτου μόνο αν είναι αδύνατη ή άκρως δυσχερής η εξακρίβωση του τόπου διαμονής του κατηγορουμένου και η αίτηση στρέφεται κατά του προσώπου (ή των προσώπων) που έχουν σχέση με την υπόθεση που ερευνάται ή για τα οποία, βάσει συγκεκριμένων περιστατικών, προκύπτει ότι λαμβάνουν ή μεταφέρουν συγκεκριμένα μηνύματα που αφορούν ή προέρχονται από τον κατηγορούμενο ή χρησιμοποιούνται ως σύνδεσμοί του.

Αρμόδιο είναι το Συμβούλιο Εφετών ή Πλημμελειοδικών στην καθ' ύλην και κατά τόπο αρμοδιότητα του οποίου υπάγεται η διακρίβωση του συγκεκριμένου εγκλήματος με το οποίο σχετίζεται η άρση. Την αίτηση για την άρση υποβάλλει στο Συμβούλιο ο καθ' ύλην και κατά τόπο αρμόδιος εισαγγελέας, ο οποίος εποπτεύει ή ενεργεί προανάκριση ή προκαταρκτική εξέταση και ο ανακριτής, ο οποίος ενεργεί τακτική ανάκριση για τα πιο πάνω εγκλήματα. Το Συμβούλιο αποφασίζει μέσα σε είκοσι τέσσερις ώρες για την άρση ή όχι του απορρήτου, με διάταξή του, στην οποία περιέχονται ο σκοπός και το μέσο της άρσης.

Σε εξαιρετικά επείγουσες περιπτώσεις την άρση μπορεί να διατάξει ο εισαγγελέας που ενεργεί την προανάκριση ή προκαταρκτική εξέταση και ο ανακριτής που ενεργεί την τακτική ανάκριση. Σε κάθε περίπτωση όμως, ο εισαγγελέας ή ο ανακριτής υποχρεούνται να εισαγάγουν το ζήτημα με σχετική αίτηση τους στο Συμβούλιο μέσα σε προθεσμία τριών ημερών. Η ισχύς της διάταξης του Εισαγγελέα ή του ανακριτή για την άρση παύει αυτοδικαίως με τη λήξη της τριήμερης αυτής προθεσμίας ή, αν το ζήτημα εισαχθεί εμπροθέσμως, από την έκδοση της σχετικής διάταξης του Συμβουλίου.

Η χρονική διάρκεια της άρσης του απορρήτου δεν μπορεί να υπερβαίνει τους δύο μήνες. Παρατάσεις της διάρκειας αυτής, μπορούν να διαταχθούν υπό τον όρο ότι εξακολουθούν να υφίστανται οι λόγοι της άρσης, οι οποίες όμως δεν πρέπει να υπερβαίνουν κάθε φορά τους δύο μήνες. Σε κάθε περίπτωση οι παρατάσεις δεν μπορούν να υπερβαίνουν συνολικά τη διάρκεια των δέκα μηνών. Το ανώτατο αυτό χρονικό όριο δεν ισχύει στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η άρση διατάσσεται για λόγους εθνικής ασφάλειας.

Μετά τη λήξη της διάρκειας της άρσης, ή μετά τη λήξη του επιτρεπόμενου ανώτατου χρονικού ορίου της, παύει αυτοδικαίως η άρση του απορρήτου. Μπορεί να διαταχθεί η παύση της και πριν από την πάροδο της ορισμένης διάρκειας της, με διάταξη του οργάνου που επέβαλε την άρση, αν εκπληρώθηκε ο σκοπός ή έλλειψαν οι λόγοι επιβολής του μέτρου.

Μετά τη λήξη του μέτρου της άρσης και δεδομένου ότι δεν διακυβεύεται ο σκοπός για τον οποίο διατάχθηκε, μπορεί η Ανεξάρτητη Διοικητική Αρχή του 1952 να αποφασίζει τη γνωστοποίηση της επιβολής του στους θιγόμενους. Τα στοιχεία που είχαν συλλεγεί ή κατασχεθεί και το υλικό που εγγράφηκε ή αποτυπώθηκε σε εκτέλεση της διάταξης για την άρση του απορρήτου σε περίπτωση διακρίβωσης εγκλημάτων, σύμφωνα με το άρθρο 4, επισυνάπτονται στη δικογραφία, αν συνιστούν αποδεικτικά μέσα για την ποινική δίωξη κατά την κρίση της αρχής που εξέδωσε τη διάταξη. Διαφορετικά επιστρέφονται στον κύριό τους, εφόσον έχει αποφασισθεί η κατά το προηγούμενο εδάφιο γνωστοποίηση του μέτρου. Αν δεν συντρέχει αυτή η περίπτωση καταστρέφονται ενώπιον της αρχής που εξέδωσε τη διάταξη και συντάσσεται έκθεση για την καταστροφή.

Το περιεχόμενο της ανταπόκρισης ή επικοινωνίας, το οποίο έγινε γνωστό λόγω της άρσης του απορρήτου, καθώς και κάθε άλλο σχετικό με αυτή στοιχείο απαγορεύεται, με ποινή ακυρότητας, να χρησιμοποιηθεί και να ληφθεί υπόψη ως άμεση ή έμμεση απόδειξη σε άλλη ποινική, πολιτική, διοικητική και πειθαρχική δίκη και διοικητική διαδικασία για σκοπό διαφορετικό από εκείνον που είχε καθορισθεί με τη διάταξη.

Κατ' εξαίρεση, η αρχή που εξέδωσε τη διάταξη μπορεί, κατά την αιτιολογημένη κρίση της, να επιτρέψει με νεότερη διάταξή της να χρησιμοποιηθούν και να ληφθούν υπόψη τα παραπάνω στοιχεία, αν χρησιμεύουν για τη διακρίβωση άλλου ιδιαίτερος σοβαρού εγκλήματος, καθώς και για υπεράσπιση κατηγορουμένου σε ποινική δίκη για πλημμέλημα ή κακούργημα.

4. [ΚΑΚΟΥΡΓΗΜΑΤΑ Η΄ ΚΑΙ ΠΛΗΜΜΕΛΗΜΑΤΑ;](#)

Τα αναφερόμενα ως «ιδιαίτερα σοβαρά εγκλήματα» στο αρ. 4 του Ν. 2225/1994 είναι ως επί το πλείστον κακούργηματα. Όμως υπάρχουν και δυο πλημμελήματα, το ένα αφορά τον Τελωνειακό Κώδικα και το έγκλημα της λαθρεμπορίας και το άλλο τίθεται από τον Ποινικό Κώδικα και αφορά τις προπαρασκευαστικές πράξεις της παραχάραξης νομίσματος.

Ένεκα του ότι πρόκειται για περιοριστική του δικαιώματος διάταξη, θα πρέπει να ερμηνεύεται και να εφαρμόζεται συσταλτικά και όχι διασταλτικά. Συνεπώς, θα πρέπει να γίνει δεκτό, ότι η διάταξη καλύπτει μόνο κακούργηματα και όχι πλημμελήματα. Επομένως, η άρση του απορρήτου για τη διακρίβωση των πλημμελημάτων της λαθρεμπορίας και των προπαρασκευαστικών πράξεων της παραχάραξης νομίσματος είναι συνταγματικά προβληματική.¹

¹ βλ. Τσίρης, Συνταγματική κατοχύρωση του δικαιώματος του απορρήτου της επικοινωνίας, σελ. 113, Χρ. Λυντέρη, σελ. 123, Α. Μάνεση, σελ.241 επ., Κ. Χρυσόγονο, σελ. 217.

5. ΟΙ ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΡΣΗ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ

Σύμφωνα με το 19§1 'β Σ, νόμος ορίζει τις εγγυήσεις υπό τις οποίες η δικαστική αρχή δεν δεσμεύεται από το απόρρητο. Συνεπώς, άρση του απορρήτου είναι επιτρεπτή μόνο από δικαστική αρχή και όχι από τη Διοίκηση εν γένει. Αν και από την ΕΣΔΑ ορίζονται ελαστικότερα όρια ως προς την επέμβαση στο απόρρητο αυτό, οι διατάξεις της αυτές δεν εφαρμόζονται δεδομένου ότι δεν υπερισχύουν του εθνικού μας Συντάγματος. Αυτό συμβαίνει λόγω της προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας που διέπει τους δικαστικούς λειτουργούς και προσδίδουν μεγαλύτερες εγγυήσεις στην ορθή εφαρμογή του νόμου.

Η άρση του απορρήτου θα πρέπει να περιορίζεται στο μέτρο του αναγκαίου και αυστηρά και μόνο ως προς τις επιστολές και την εν γένει επικοινωνία προσώπων τα οποία ρητά ορίζει η δικαστική απόφαση που διατάσσει τον περιορισμό του δικαιώματος.¹ Για το λόγο αυτό η σχετική απόφαση πρέπει να είναι πλήρως αιτιολογημένη και να καθορίζει με σαφήνεια το περιεχόμενο, τις επιπτώσεις και τη διάρκεια της διατασσόμενης άρσης.

Οι εγγυήσεις αυτές ρυθμίζονται στο νόμο 2225/1994 κατά τα ανωτέρω υπό I 2 αυτού του κεφαλαίου εκτιθέμενα. Στον ίδιο νόμο προβλέπεται για το σκοπό αυτό η ίδρυση μιας ΑΔΑ με το όνομα «Εθνική Επιτροπή Προστασίας του Απορρήτου των Επικοινωνιών», ως πρόδρομος της μετέπειτα προβλεπόμενης στο αναθεωρημένο Σύνταγμα του 2001 (19§2 Σ), η οποία τελικά δημιουργήθηκε το 2003, βάσει του νόμου 3115/2003 με την παρακάτω ονομασία.

6. ΑΡΧΗ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΤΟΥ ΑΠΟΡΡΗΤΟΥ ΤΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

Με τον εκτελεστικό νόμο 3115/2003 ²συνιστάται, κατά την παράγραφο 2 του άρθρου 19 του Συντάγματος, Αρχή Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών (Α.Δ.Α.Ε.), με σκοπό την προστασία του απορρήτου των

¹ Π. Γ. Δαγτόγλου, Ατομικά Δικαιώματα.

² ΦΕΚ 47 Α

επιστολών και της ελεύθερης ανταπόκρισης ή επικοινωνίας με οποιονδήποτε άλλο τρόπο. Στην έννοια της προστασίας του απορρήτου των επικοινωνιών περιλαμβάνεται και ο έλεγχος της τήρησης των όρων και της διαδικασίας άρσης του απορρήτου.

Η Α.Δ.Α.Ε. είναι ανεξάρτητη αρχή, που απολαμβάνει διοικητικής αυτοτέλειας. Έδρα της Α.Δ.Α.Ε. είναι η Αθήνα, μπορεί όμως, με απόφασή της να εγκαθιστά και να λειτουργεί γραφεία και σε άλλες πόλεις της Ελλάδας. Οι αποφάσεις της Α.Δ.Α.Ε. κοινοποιούνται με μέριμνά της στον Υπουργό Δικαιοσύνης, ενώ στο τέλος κάθε έτους υποβάλλεται έκθεση των πεπραγμένων της στον Πρόεδρο της Βουλής, στον Υπουργό Δικαιοσύνης και στους αρχηγούς των κομμάτων που εκπροσωπούνται στη Βουλή και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Η Α.Δ.Α.Ε. υπόκειται σε κοινοβουλευτικό έλεγχο κατά τον τρόπο και τη διαδικασία που κάθε φορά προβλέπεται από τον Κανονισμό της Βουλής. Συγκροτείται από τον Πρόεδρο, τον Αντιπρόεδρο και άλλα πέντε (5) μέλη, καθώς και από αντίστοιχους αναπληρωτές, οι οποίοι πρέπει να διαθέτουν τις αυτές ιδιότητες και προσόντα. Τα μέλη της Α.Δ.Α.Ε. κατά την άσκηση των καθηκόντων τους απολαμβάνουν πλήρους προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας.

Ο Πρόεδρος, ο Αντιπρόεδρος και τα άλλα μέλη της Α.Δ.Α.Ε., καθώς και οι αναπληρωτές τους επιλέγονται από τη Βουλή σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 101Α του Συντάγματος και την προβλεπόμενη από τον Κανονισμό της Βουλής διαδικασία και διορίζονται με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης εντός προθεσμίας δεκαπέντε (15) ημερών από την κοινοποίηση σε αυτόν της απόφασης της Διάσκεψης των Προέδρων της Βουλής. Τα πρόσωπα που επιλέγονται ως μέλη της Α.Δ.Α.Ε. πρέπει να τυγχάνουν ευρείας κοινωνικής αποδοχής και να διακρίνονται για την επιστημονική τους κατάρτιση και την επαγγελματική τους ικανότητα στο νομικό τομέα ή στον τεχνικό τομέα των επικοινωνιών.

7. ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ Α.Δ.Α.Ε.

Η Α.Δ.Α.Ε., για την εκπλήρωση της αποστολής της, έχει τις ακόλουθες αρμοδιότητες:

α) Διενεργεί, αυτεπαγγέλτως ή κατόπιν καταγγελίας, τακτικούς και έκτακτους ελέγχους, σε εγκαταστάσεις, τεχνικό εξοπλισμό, αρχεία, τράπεζες δεδομένων και έγγραφα της Εθνικής Υπηρεσίας Πληροφοριών (Ε.Υ.Π.), άλλων δημοσίων υπηρεσιών, οργανισμών, επιχειρήσεων του ευρύτερου δημόσιου τομέα, καθώς και ιδιωτικών επιχειρήσεων που ασχολούνται με ταχυδρομικές, τηλεπικοινωνιακές ή άλλες υπηρεσίες σχετικές με την ανταπόκριση και την επικοινωνία. Τον έλεγχο διενεργεί μέλος ή μέλη της Α.Δ.Α.Ε., συμμετέχει δε και υπάλληλός της, ειδικά προς τούτο εντεταλμένος από τον Πρόεδρό της για γραμματειακή υποστήριξη της διαδικασίας του ελέγχου. Κατά τον έλεγχο αρχείων που τηρούνται για λόγους εθνικής ασφάλειας παρίσταται αυτοπροσώπως ο Πρόεδρος της Α.Δ.Α.Ε.

β) Λαμβάνει πληροφορίες σχετικές με την αποστολή της από τις υπό το στοιχείο α' υπηρεσίες, οργανισμούς και επιχειρήσεις, καθώς και από τους εποπτεύοντες Υπουργούς. γ) Καλεί σε ακρόαση, από τις υπηρεσίες, οργανισμούς, νομικά πρόσωπα και επιχειρήσεις που αναφέρονται στο ως άνω στοιχείο α', τις διοικήσεις, τους νόμιμους εκπροσώπους, τους υπαλλήλους και κάθε άλλο πρόσωπο, το οποίο κρίνει ότι μπορεί να συμβάλλει στην εκπλήρωση της αποστολής της. δ) Προβαίνει στην κατάσχεση μέσων παραβίασης του απορρήτου, που υποπίπτουν στην αντίληψή της κατά την ενάσκηση του έργου της και ορίζεται μεσεγγυούχος αυτών μέχρι να αποφανθούν τα αρμόδια δικαστήρια. Προβαίνει στην καταστροφή πληροφοριών ή στοιχείων ή δεδομένων, τα οποία αποκτήθηκαν με παράνομη παραβίαση του απορρήτου των επικοινωνιών.

ε) Εξετάζει καταγγελίες σχετικά με την προστασία των δικαιωμάτων των

αιτούντων, όταν θίγονται από τον τρόπο και τη διαδικασία άρσης του απορρήτου.

στ) Στις περιπτώσεις των άρθρων 3, 4 και 5 του Ν. 2225/ 1994, η Α.Δ.Α.Ε. υπεισέρχεται μόνο στον έλεγχο της τήρησης των όρων και της διαδικασίας άρσης του απορρήτου, χωρίς να εξετάζει την κρίση των αρμόδιων δικαστικών αρχών. ζ) Τηρεί αρχείο απόρρητης αλληλογραφίας, σύμφωνα με το στοιχείο Β' της παρ. 2 του άρθρου 12 του παρόντος νόμου.

η) Συνεργάζεται με άλλες αρχές της χώρας, με αντίστοιχες αρχές άλλων κρατών, με ευρωπαϊκούς και διεθνείς οργανισμούς, για θέματα της αρμοδιότητάς της.

θ) Συντάσσει κάθε χρόνο την προβλεπόμενη στην παράγραφο 2 του άρθρου 1 του παρόντος νόμου έκθεση πεπραγμένων, στην οποία περιγράφει το έργο της, διατυπώνει παρατηρήσεις, επισημαίνει παραλείψεις και προτείνει τυχόν ενδεικνυόμενες νομοθετικές μεταβολές στον τομέα διασφάλισης του απορρήτου των επικοινωνιών.

ι) Γνωμοδοτεί και απευθύνει συστάσεις και υποδείξεις για τη λήψη μέτρων διασφάλισης του απορρήτου των επικοινωνιών, καθώς και για τη διαδικασία άρσης αυτού.

ια) Εκδίδει τον κανονισμό εσωτερικής λειτουργίας της, ο οποίος δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Ο κανονισμός εσωτερικής λειτουργίας πρέπει να είναι σύμφωνος με τις διατάξεις του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας.

ιβ) Εκδίδει κανονιστικές πράξεις, δημοσιευόμενες στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, δια των οποίων ρυθμίζεται κάθε διαδικασία και λεπτομέρεια σε σχέση με τις ανωτέρω αρμοδιότητές της, καθώς και με την εν γένει διασφάλιση του απορρήτου των επικοινωνιών.

ιγ) Καταρτίζει τον κανονισμό οικονομικής διαχείρισης, ο οποίος υποβάλλεται και εγκρίνεται από τον Υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών. Η δράση της

Α.Δ.Α.Ε. διέπεται από τις αρχές της διαφάνειας, της αντικειμενικότητας και της αμεροληψίας.

Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται ύστερα από πρόταση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών, Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Δικαιοσύνης, Δημόσιας Τάξης και Μεταφορών και Επικοινωνιών και γνώμη της Α.Δ.Α.Ε., ρυθμίζονται οι διαδικασίες, καθώς και οι τεχνικές και οργανωτικές εγγυήσεις, για την άρση του απορρήτου των επικοινωνιών, όταν αυτή διατάσσεται από τις αρμόδιες δικαστικές και εισαγγελικές αρχές και ειδικότερα ο καθορισμός των στοιχείων στα οποία επιτρέπεται η πρόσβαση, η τεχνική μέθοδος πρόσβασης στα στοιχεία και το είδος του χρησιμοποιούμενου τεχνολογικού εξοπλισμού, οι υποχρεώσεις των παρόχων υπηρεσιών επικοινωνίας, η τεχνική μέθοδος λήψης αναπαραγωγής και μεταβίβασης των στοιχείων, όπως και οι εγγυήσεις για τη χρήση και καταστροφή τους, η διασφάλιση του απορρήτου των επικοινωνιών από άποψη τεχνική και από άποψη αρμόδιων εξουσιοδοτημένων προσώπων, ο καταμερισμός του κόστους αφ' ενός του εξοπλισμού και αφ' ετέρου της διαδικασίας μεταξύ των παρόχων υπηρεσιών επικοινωνίας και των αρμόδιων αρχών, καθώς και κάθε άλλο θέμα ειδικού, τεχνικού ή λεπτομερειακού χαρακτήρα, το οποίο άπτεται της εγγύησης και διασφάλισης της άρσης του απορρήτου των επικοινωνιών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 'Γ

ΠΑΡΑΝΟΜΑ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΑ ΜΕΣΑ

1. [ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ](#)

Πριν την προσθήκη της παραγράφου 3 στο άρθρο 19Σ, ο μόνος περιορισμός στην αξιοποίηση των παράνομα κτηθέντων αποδεικτικών μέσων στην ποινική δίκη ήταν αυτός του άρθρου 177§2 ΚΠΔ, η οποία όριζε ότι αυτά δεν λαμβάνονται υπόψη, εκτός εάν πρόκειται για κακουργήματα που απειλούνται με ποινή ισόβιας κάθειρξης και εφόσον εκδοθεί για το ζήτημα αυτό αιτιολογημένη απόφαση δικαστηρίου.

Έτσι, με την συστηματική και τελολογική ερμηνεία του άρθρου αυτού συναγόταν ότι η χρήση των παράνομα κτηθέντων αποδεικτικών μέσων εθεωρείτο υπό προϋποθέσεις ως συνταγματικώς επιτρεπτή. Η ερμηνεία αυτή έβρισκε σύμφωνη νομολογία και θεωρία. Συγκεκριμένα, γινόταν δεκτό, ότι η απαγόρευση δεν ίσχυε όταν η χρήση απέβλεπε ή συνέτεινε ή υποβοηθούσε όχι μόνο στην αθώωση του κατηγορουμένου αλλά και στην επιβολή ηπιότερης ποινής καθώς και στην εν γένει υπεράσπιση αυτού. Στην περίπτωση, δε, που η χρήση των μέσων αυτών γινόταν από τον κατηγορούμενο για την απόδειξη της αθώτητας του μπορούσε να αφορά και σε κακουργήματα για τα οποία απειλείται και πρόσκαιρη κάθειρξη αλλά και σε ιδιαίτερα σοβαρά πλημμελήματα.¹

Απόπειρες διασταλτικής ερμηνείας είχαν σημειωθεί ώστε να χρησιμοποιηθούν τα μέσα αυτά και εις βάρος του κατηγορουμένου, αλλά τέτοια προσέγγιση προσέκρουε στις επιταγές της ΕΣΔΑ για δίκαιη διεξαγωγή της δίκης (6§1 εδ. α) με συνέπεια την απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας (171§1 εδ. δ ΚΠΔ).

¹ Μελέτες ποινικού δικαίου- εγκληματολογίας- ιστορίας της εγκληματολογίας (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσ/νίκης, Τομέας Ποινικών Επιστημών), Τιμητικός Τόμος για τον Ι. Μανωλεδάκη, Εισηγήτρια Ά. Αποστολίδου, Λέκτορας Πανεπιστημίου Θράκης, Το απόρρητο της επικοινωνίας και του πληροφορικού αυτοκαθορισμού, ως ειδικότερες εκφάνσεις της ιδιωτικής ζωής του ατόμου και οι εγγυήσεις περιορισμού τους μετά τις τελευταίες νομοθετικές εξελίξεις

Αδρομερώς, μέχρι τις τελευταίες νομοθετικές και συνταγματικές εξελίξεις γινόταν δεκτή η δυνατότητα χρήσης των παράνομα κτηθέντων αποδεικτικών μέσων με μία στάθμιση συνταγματικών εννόμων αγαθών και συνταγματικά κατοχυρωμένων δικαιωμάτων. Το απολύτως απαραβίαστο του απορρήτου της επικοινωνίας σε κάθε περίπτωση μπορούσε να καμφθεί στην περίπτωση που επρόκειτο να καταδικαστεί ένας αθώος και εφόσον η χρήση των μέσων αυτών αποτελούσε τον μοναδικό τρόπο για να διαφυλαχθεί η αρχή της προστασίας της ανθρώπινης αξιοπρέπειας.¹

Σύμφωνη με τα παραπάνω είναι η απόφαση 1/2001 της Ολομελείας του ΑΠ κατά την οποία η απονομή της δικαιοσύνης δεν πρέπει να γίνεται έναντι οιαδήποτε τιμήματος και εν προκειμένω περιορίζοντας ανεπίτρεπτα το δικαίωμα της συνταγματικά προστατευόμενης ελεύθερης άσκησης της επικοινωνίας, οπότε δεν νομιμοποιούνται τα αθέμιτα μέσα (υποκλοπές, παγιδεύσεις κ.λπ.),^{2, 3}

2. [Η ΝΕΑ ΔΙΑΤΑΞΗ \(19§3 Σ\)](#)

Με την αναθεώρηση του 2001 και την προσθήκη της νέας παραγράφου του άρθρου 19 του Συντάγματος απαγορεύεται η χρήση αποδεικτικών μέσων που αποκτήθηκαν κατά παράβαση των άρθρων 9, 9^A και 19 Σ, δηλαδή του ασύλου της κατοικίας, της προστασίας της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, της προστασίας επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων και του απορρήτου της επικοινωνίας.

Η απαγόρευση αυτή είναι άμεσα εφαρμοστέα και υπερισχύει έναντι κάθε αντίθετης διάταξης νόμου. Όπως δε συνάγεται από την ανεπιφύλακτη και απόλυτη διατύπωσή της δεν θεσπίζεται καμία εξαίρεση από την απαγόρευση

¹ Τζ. Ηλιοπούλου- Στράγγα, Χρήση παρανόμως κτηθέντων αποδεικτικών μέσων και δικαίωμα υπεράσπισης του κατηγορουμένου- Η αποδεικτική απαγόρευση του άρθρου 19 παράγραφος του αναθεωρηθέντος Συντάγματος, σελ. 87 επ.

² Αντιθ. Απόφ. ΑΠ 1317/2001, κατά την οποία δικαιώθηκε ο ιερέας που βιντεοσκοπήσε τους καταμετρητές χρημάτων και τιμαλφών, που έκλεβαν το ιερό Προσκύνημα Αγίας Παρασκευής Τεμπών.

³ Το πρόβλημα των παράνομα αποκτηθέντων εμμέσων αποδεικτικών μέσων στην ποινική δίκη, Παπαγεωργίου- Γονατάς, Ποινικά Χρονικά, 1989

αυτή. Αντίθετα η διάταξη αυτή εξειδικεύει μια γενικότερη απαγόρευση η οποία δεν περιορίζεται μόνο στη μη παραβίαση των ανωτέρω άρθρων αλλά και στο σεβασμό του συνόλου των συνταγματικά κατοχυρωμένων δικαιωμάτων, με σημαντικότερο αυτών, την αξία του ανθρώπου όπως αυτή ρυθμίζεται στα άρθρα 2§1, 7§2, 5§5 Σ.

3. [ΝΟΜΙΚΗ ΦΥΣΗ ΤΗΣ ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗΣ](#)

Με τον όρο παρανόμως κτηθέντα αποδεικτικά μέσα σύμφωνα με το 19§3 Σ περιγράφουμε μέσα που αποκτήθηκαν με μεθόδους εκτός των ορίων που ορίζει το ίδιο άρθρο στη §1 εδ. β' όσον αφορά την άρση του απορρήτου από τη δικαστική αρχή για λόγους εθνικής ασφάλειας ή για διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων, τα οποία όμως αποκτήθηκαν κατά παράβαση των άρθρων 9, 9^Α, 19 (άσυλο κατοικίας, προστασία ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, προστασία προσωπικών δεδομένων και προστασία του απορρήτου της επικοινωνίας).

Καθίσταται σαφές ότι οι περιπτώσεις που ο συντακτικός νομοθέτης επιτρέπει, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, τη μη δέσμευση από το απόρρητο από κρατικά όργανα, δεν εμπίπτουν στην κατηγορία των παράνομα κτηθέντων αποδεικτικών μέσων (19§1 εδ. β').

Οι ανωτέρω σκέψεις οδηγούν αβίαστα στο συμπέρασμα ότι κατ' αρχήν η απαγόρευση χρήσης αποδεικτικών μέσων που έχουν αποκτηθεί κατά παράβαση συνταγματικών διατάξεων, οι οποίες προστατεύουν θεμελιώδη δικαιώματα, τουλάχιστον κατά γραμματική ερμηνεία, είναι απόλυτη και εφαρμόζεται αδιακρίτως. Ζήτημα γεννάται, όμως, ως προς την απουσία αντίστοιχης συνταγματικής απαγόρευσης για την κτήση των παράνομων αποδεικτικών μέσων.¹ Τέτοια απαγόρευση έχει προβλεφθεί μόνο από τον κοινό νομοθέτη.

¹ Κ. Χρυσόγονος, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, σελ. 245

4. ΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗΣ

Τα παραπάνω έχουν οδηγήσει την επιστημονική κοινότητα στην αμφισβήτηση του απόλυτου χαρακτήρα της απαγόρευσης που τίθεται στο 1953, ιδιαίτερα όσον αφορά την υπεράσπιση του κατηγορουμένου.

Σε ακραίες περιπτώσεις κατά τις οποίες τα παρανόμως κτηθέντα αποδεικτικά μέσα αποτελούν το μοναδικό αποδεικτικό μέσο προς υπεράσπιση της αθωότητας του κατηγορούμενου, ιδίως στις περιπτώσεις των ιδιαίτερω σοβαρών εγκλημάτων, ενδέχεται να κάμπτεται η απαγόρευση που θεσπίζεται με το 1953.

Στις περιπτώσεις αυτές, θα πρέπει να γίνεται στάθμιση κατά πόσο συντρέχουν οι προϋποθέσεις οι οποίες υπαγορεύουν την κατ' εξαίρεση χρήση παρανόμως κτηθέντων αποδεικτικών μέσων. Στάθμιση, η οποία βασίζεται στην παραδοχή ότι σε περίπτωση μη χρησιμοποίησης των μέσων αυτών προσβάλλεται η ίδια η ανθρώπινη αξία του κατηγορουμένου και το δικαίωμά του σε δίκαιη δίκη, αλλά και εντός των ορίων μη προσβολής των αντιστοίχων συνταγματικώς κατοχυρωμένων δικαιωμάτων των τρίτων.¹

Επιπλέον, ένας προσεκτικός επαναστοχασμός οδηγεί στη διαπίστωση ότι η 1953 ενδέχεται να περιορίσει και άλλα συνταγματικά δικαιώματα. Ιδίως, το δικαίωμα του κατηγορούμενου σε δικαστική ακρόαση και προστασία (20§1 Σ), το δικαίωμα στη ζωή, την τιμή και προσωπική του ελευθερία(5§2 Σ) που αποτελούν θεμελιώδη, άλλωστε, δικαιώματα.²

Ωστόσο, στον περιορισμό αυτόν δεν παύει να ισχύει, υπό τη στενή της έννοια, η αρχή της αναλογικότητας (25§1 Σ) του χρησιμοποιούμενου μέσου για την επίτευξη ενός συνταγματικού σκοπού, όπως αυτή αναλύεται στην αναγκαιότητα και στη προσφορότητα τους.

¹ Τζ. Ηλιοπούλου- Στράγγα, Χρήση παρανόμως κτηθέντων αποδεικτικών μέσων και δικαίωμα υπεράσπισης του κατηγορουμένου- Η αποδεικτική απαγόρευση του άρθρου 19 παράγραφος του αναθεωρηθέντος Συντάγματος, σελ. 87 επ.

² Μελέτες ποινικού δικαίου- εγκληματολογίας- ιστορίας της εγκληματολογίας (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσ/νίκης, Τομέας Ποινικών Επιστημών), Τιμητικός Τόμος για τον Ι. Μανωλεδάκη, Εισηγήτρια Ά. Αποστολίδου, Λέκτορας Πανεπιστημίου Θράκης, Το απόρρητο της επικοινωνίας και του πληροφορικού αυτοκαθορισμού, ως ειδικότερες εκφάνσεις της ιδιωτικής ζωής του ατόμου και οι εγγυήσεις περιορισμού τους μετά τις τελευταίες νομοθετικές εξελίξεις

5. ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΧΡΗΣΗΣ (ΚΑΙ ΟΧΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ) ΤΩΝ ΠΑΡΑΝΟΜΩΝ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ

Οι αποδεικτικές απαγορεύσεις διακρίνονται σε δυο κατηγορίες, αφενός σε αυτές που αφορούν τη συλλογή των αποδεικτικών μέσων από ιδιώτες ή από το κράτος, κατά παράβαση των συνταγματικών διατάξεων και του νόμου (beweisverhebungsverbote) και αφετέρου σε αυτές που αφορούν την αξιοποίηση αυτού του αποδεικτικού υλικού ενώπιον των Δικαστηρίων, δηλαδή σε αυτές που απαγορεύουν στο Δικαστή να λάβει υπόψη του για το σχηματισμό της δικαστικής κρίσης για την ενοχή-αθωότητα του κατηγορουμένου (beweisverwertungsverbote)¹.

Σύμφωνα με την κατηγοριοποίηση αυτήν σε συνδυασμό με τη γραμματική ερμηνεία της απαγόρευσης του 19§3 Σ οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι η συνταγματική απαγόρευση της χρήσης παρανόμων αποδεικτικών μέσων είναι μια ατελής απαγόρευση κι αυτό γιατί δεν ρυθμίζεται ούτε συνταγματικά ούτε σε νομοθετικό επίπεδο ο χειρισμός του υλικού αυτού στα πλαίσια αξιοποίησής του στη δίκη για τη θεμελίωση δικανικής πεποίθησης του δικαστηρίου.

Για το θέμα αυτό διατυπώθηκαν διάφορες θεωρίες. Κατά την πρώτη, εφόσον έχει συντελεστεί προσβολή των ατομικών δικαιωμάτων του κατηγορουμένου και εφόσον δεν μπορεί να θεραπευτεί η προσβολή αυτή, το δικαστήριο δύναται στο όνομα της αναζήτησης της ουσιαστικής αλήθειας, να χρησιμοποιήσει το αποδεικτικό αυτό υλικό προς σχηματισμό δικαστικής πεποίθησης.

Σύμφωνα με άλλη άποψη, ακόμα κι αν δεν μπορεί να θεραπευτεί η προσβολή του δικαιώματος του κατηγορουμένου, δεν πρέπει να λάβει υπόψη του τα παράνομα αποδεικτικά μέσα για τον λόγο ότι δεν πρέπει να αποδοθεί δικαιοσύνη στηριζόμενη σε αδικία.

¹ βλ. Καμίνης Γ., Παράνομα αποδεικτικά μέσα και συνταγματική κατοχύρωση των ατομικών δικαιωμάτων, Αθήνα 1998, σελ. 8

Υποστηρίζεται, όμως, και η δυνατότητα χρήσης του παράνομου υλικού μόνο στην περίπτωση όπου αποτελεί το μοναδικό μέσο για την αποκάλυψη της αλήθειας.

Το θέμα αξιοποίησης του υλικού των παρανόμως κτηθέντων αποδεικτικών μέσων δεν ρυθμίζεται ούτε στο Σύνταγμα ούτε στον Ν. 2225/1994 περί άρσεως του απορρήτου ούτε στον ΚΠΔ στα άρθ.253 επ. σχετικά με τις «έρευνες». Όμως, στο άρθ. 212 ΚΠΔ κατοχυρώνεται η ακύρωση της διαδικασίας, αν είχαν εξεταστεί οι συγκεκριμένες κατηγορίες μαρτύρων κατά παράβαση του επαγγελματικού τους απορρήτου. Επιπλέον στο άρθ. 177§2 του ΚΠΔ ορίζεται ότι τα παράνομα αποδεικτικά μέσα που αποκτήθηκαν παράνομα δεν λαμβάνονται υπόψη για την κήρυξη της ενοχής ή την επιβολή της ποινής, εκτός αν πρόκειται για κακουργήματα που απειλούνται με ποινή ισόβιας κάθειρξης και εφόσον εκδοθεί για αυτά ειδικά αιτιολογημένη δικαστική απόφαση.

6. ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΕΙΣ ΑΛΛΩΝ ΑΡΘΡΩΝ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

Θα πρέπει όμως να δούμε αναλυτικότερα τα κριτήρια που ορίζει η ίδια η διάταξη 19§3 Σ όσον αφορά την απαγόρευση. Παράνομα είναι τα αποδεικτικά μέσα που αποκτήθηκαν κατά παράβαση του ασύλου της κατοικίας, της προστασίας της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του ατόμου και της προστασίας των προσωπικών δεδομένων του.

Το άρθ. 9 στην πρώτη παράγραφο, εδ. 'γ, ορίζεται ότι «Καμία έρευνα δεν γίνεται σε κατοικία, παρά μόνο, όταν και όπως ορίζει ο νόμος και πάντοτε με την παρουσία εκπροσώπων της δικαστικής εξουσίας». Απαγορεύεται, λοιπόν, σε κρατικά όργανα αλλά και σε ιδιώτες, οποιαδήποτε έρευνα σε κατοικία άλλου, χωρίς την άδεια και την παρουσία δικαστικής αρχής. Στον όρο «έρευνα» συγκαταλέγεται και η εγκατάσταση οπτικοακουστικών μέσων με σκοπό την υποκλοπή συνομιλιών και εν γένει την παρακολούθηση του δικαιούχου του ασύλου, εν αγνοία του. Το ίδιο το άρθρο προβλέπει κυρώσεις επιβάλλοντας την ποινική δίωξη αυτών που παραβίασαν το άσυλο της

κατοικίας και συγκεκριμένα τιμωρούνται για παραβίαση του οικιακού ασύλου και κατάχρηση εξουσίας. Επιπροσθέτως, προβλέπεται και η καταβολή αποζημίωσης στον παθόντα.

Ένα άλλο κριτήριο είναι το άρθ. 9^A που αφορά την παράνομη συλλογή και επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων του ανθρώπου καθώς και το ίδιο το άρθ. 19 για την προστασία του απορρήτου της επικοινωνίας. Ειδικά με την παρούσα τεχνολογική εξέλιξη, οι τρόποι συλλογής παράνομου υλικού έχουν αυξηθεί κατά πολύ, υποκλοπές, παγίδευση τηλεφώνου, internet, μαγνητοφώνηση συνομιλιών, βιντεοσκόπηση της ιδιωτικής, οικογενειακής ζωής του ατόμου κτλ.

Βέβαια, απαγορεύσεις χρήσης παράνομα αποκτηθέντων αποδεικτικών μέσων υπαγορεύονται και από άλλες συνταγματικές διατάξεις με κυριότερες αυτές της ανθρώπινης αξιοπρέπειας (2§1 Σ) σε συνδυασμό με την άνευ διακρίσεων απόλυτη προστασία της ζωής (5§2 Σ) καθώς και την απαγόρευση βασανιστηρίων, σωματικών και ψυχολογικών (7§2 Σ).

Εδώ πρέπει να αναφέρουμε και το δικαίωμα σιωπής του κατηγορουμένου, κατά το οποίο ο κατηγορούμενος δεν είναι υποχρεωμένος να καταθέσει επιβαρυντικά στοιχεία για τον εαυτό του, δηλαδή να αυτοκατηγορηθεί. Το δικαίωμα αυτό κατοχυρώνεται μέσω του 20§1 Σ, που διασφαλίζει στον κατηγορούμενο τη δυνατότητα να αναπτύξει ελεύθερα τις απόψεις του στο Δικαστήριο για τα δικαιώματα και τα συμφέροντά του.

Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του "agent provocateur" όπου ο ηθικός αυτουργός εμπλέκει τον παρακινούμενο στο έγκλημα καθιστώντας τον εγκληματία. Το έγκλημα καθίσταται αξιόποιο στο άρθ. 46§2 ΠΚ. Όμως στα πλαίσια του Ν. 1729/1987 καθίσταται θεμιτή η δράση του agent provocateur στα πλαίσια της καταπολέμησης του οργανωμένου εγκλήματος και των ναρκωτικών.

7. ΠΟΙΝΙΚΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ

Πρέπει ωστόσο να αναφερθούμε και στις απαγορεύσεις που θέτει ο Ποινικός Κώδικας και ο Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, ιδίως μετά την αντικατάσταση των επίμαχων άρθρων με το Ν. 3090/2002.

Στο άρθρο 370Α ΠΚ θεωρείται κατ' αρχήν παράνομη πράξη η αθέμιτη παγίδευση τηλεφωνικής σύνδεσης και η αθέμιτη παρακολούθηση, μαγνητοφώνηση και καταγραφή-μαγνητοσκόπηση μη δημόσιων πράξεων τρίτων, με εξαίρεση τις περιπτώσεις της παραγράφου 4, του ίδιου άρθρου, όπου η πράξη δεν είναι παράνομη, αν η χρήση γίνεται ενώπιον δικαστικών ή ανακριτικών αρχών και μόνο για να διαφυλαχθεί δικαιολογημένο συμφέρον που δεν μπορούσε να διαφυλαχθεί διαφορετικά.

Επιπροσθέτως, το άρθρο 177 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας καθιερώνει την αρχή της ηθικής απόδειξης, στην παράγραφο 2 ορίζοντας πως «αποδεικτικά μέσα που έχουν αποκτηθεί με αξιόποινες πράξεις ή μέσω αυτών δεν λαμβάνονται υπόψη για την κήρυξη της ενοχής, την επιβολή ποινής ή τη λήψη μέτρων καταναγκασμού, εκτός εάν πρόκειται για κακουργήματα που απειλούνται με ποινή ισόβιας κάθειρξης και εκδοθεί για το ζήτημα αυτό ειδικά αιτιολογημένη απόφαση του δικαστηρίου. Μόνη η ποινική όμως δίωξη των υπαιτίων των πράξεων αυτών δεν εμποδίζει την πρόοδο της δίκης».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 'Δ

ΠΡΟΣΦΑΤΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

1. ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Κατατέθηκε τον Μάιο στη Βουλή, από το υπουργείο Δικαιοσύνης, νομοσχέδιο με τίτλο «Ενίσχυση του θεσμικού πλαισίου διασφάλισης του απορρήτου της τηλεφωνικής επικοινωνίας», το οποίο περιέχει ρυθμίσεις για την αποτελεσματικότερη προστασία από τις υποκλοπές στη σταθερή και κινητή τηλεφωνία, καθώς και αυστηρότερες κυρώσεις για την παραβίαση του απορρήτου των ηλεκτρονικών επικοινωνιών.¹

Το νομοσχέδιο αυτό αποβλέπει κυρίως στη διασφάλιση του απορρήτου των υπηρεσιών σταθερής και κινητής τηλεφωνίας και διευρύνοντας έτσι, τα όρια του αξιοποίνου στο έγκλημα της παραβίασης του απορρήτου της τηλεφωνικής επικοινωνίας και της προφορικής συνομιλίας (άρθρο 370Α) και περιορίζεται κατά πλέον εφικτό τεχνικά τρόπο η δυνατότητα παρεμβάσεων και υποκλοπών των τηλεφωνικών συνδιαλέξεων μέσω σταθερής και κινητής τηλεφωνίας.

Τα αδικήματα που αναφέρονται στο νομοσχέδιο σχετικά με το απόρρητο των επικοινωνιών τιμωρούνται σε βαθμό κακουργήματος, εφόσον ο δράστης είχε σκοπό να προσπορίσει στον εαυτό του ή σε άλλον παράνομο περιουσιακό όφελος ή να προκαλέσει περιουσιακή ζημία σε άλλον. Ακόμα αυστηρότερα τιμωρείται η τέλεση των εγκλημάτων αυτών αν προκληθεί κίνδυνος στο δημοκρατικό πολίτευμα ή σε απόρρητο που αναφέρεται στην ασφάλεια του κράτους ή στην ασφάλεια εγκαταστάσεων κοινής ωφέλειας (Δημοσίων Υπηρεσιών, εταιρειών κοινής ωφέλειας, π. χ. ΟΤΕ, ΔΕΗ, Τραπεζών κλπ.).

Τέλος, τιμωρείται και η αθέμιτη διάθεση στο εμπόριο ή η με άλλον τρόπο προσφορά εγκατάστασης ειδικών τεχνικών μέσων για την τέλεση υποκλοπών.

¹ Υπουργείο δικαιοσύνης, δελτίο τύπου, <http://www.ministryofjustice.gr/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=1117&mode=thread&order=0&thold=0>

Ομοίως τιμωρείται και η δημόσια διαφήμιση ή προσφορά υπηρεσιών για την τέλεση των εν λόγω πράξεων.

Με τις διατάξεις του τιμωρείται όχι μόνον η μαγνητοφώνηση προφορικής συνομιλίας μεταξύ τρίτων ή η μαγνητοφώνηση μη δημόσιας πράξης τρίτου, αλλά γενικώς η αποτύπωσή τους σε υλικό φορέα, (π. χ. σε μνήμες κινητών τηλεφώνων, φωτογραφικών μηχανών, DVD, traveller data κλπ.).

Η σημαντικότερη ρύθμιση του νομοσχεδίου αφορά την τροποποίηση επί το αυστηρότερο, της διάταξης του άρθρου 370Α του ΠΚ, για τις τηλεφωνικές υποκλοπές και την αναβάθμισή της σε κακούργημα τιμωρούμενο με κάθειρξη μέχρι δέκα ετών, ώστε να περιφρουρηθούν και θωρακισθούν τα ιδιωτικά δικαιώματα, η ιδιωτική ζωή και τα ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα του ατόμου.

Εναρμονίζεται, δε, απόλυτα με το Σύνταγμα (άρθρο 19 παρ. 3), κατά το οποίο απαγορεύεται, απολύτως και χωρίς διάκριση, η χρήση αποδεικτικών μέσων, που έχουν αποκτηθεί παράνομα. Έτσι, με εντελώς νέα ρύθμιση, δεν μπορεί, πλέον, να χρησιμοποιηθούν στα δικαστήρια παράνομα αποδεικτικά μέσα (προϊόντα υποκλοπών και παρακολουθήσεων). Οι δικαστικές και ανακριτικές αρχές θα λαμβάνουν υπόψη τους τέτοια μέσα, μόνον, εφόσον αυτά προκύπτουν ύστερα από την τήρηση των προβλεπόμενων από το νόμο διαδικασιών για την ενέργεια τέτοιων παρακολουθήσεων (π.χ. η προστασία της δημόσιας ασφάλειας, η διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων κλπ.).

Σε επίπεδο αποζημίωσης, προβλέπεται η αστική ευθύνη εκείνου που κατά παράβαση του νόμου προκαλεί σε άλλον περιουσιακή ζημία ή ηθική βλάβη καθώς και δέσμευση του δικαστή να αναγνωρίσει ή να επιδικάσει, ως ελάχιστη αποζημίωση, το ποσό των 10.000 ευρώ. Η δέσμευση αυτή οφείλεται στη σπουδαιότητα του προσβαλλόμενου έννομου αγαθού του απορρήτου της τηλεφωνικής επικοινωνίας και προϋποθέτει, βέβαια, την κρίση του δικαστή ότι όντως υπέστη ο παθών ηθική βλάβη.

2. ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΙ

Η σχεδιαζόμενη ρύθμιση του υπουργείου Δικαιοσύνης σχετικά με την ποινική αναβάθμιση σε κακούργημα της παραβίασης του απορρήτου (άρθρο 370 ΠΚ) και την απόλυτη απαγόρευση χρήσης του προϊόντος της ακόμη και ενώπιον των δικαστηρίων, έχει δεχτεί επικρίσεις αλλά και επευφημίες.

Κατά μια άποψη, η ιδιωτικότητα αποτελεί ασφαλώς προστατευόμενο έννομο αγαθό, δεν είναι όμως ανώτερη από άλλα αγαθά όπως η ελευθερία γενικά ή απονομή δικαιοσύνης. Όταν πρόκειται για την εξακρίβωση εγκλημάτων, όπως της απαγωγής ή για την απόδειξη της αθωότητας ενός αδίκως κατηγορούμενου προσώπου, αμφισβητείται αν θα πρέπει να τεθεί υπεράνω των σπουδαιότερων αγαθών που προσβάλλονται με τις πράξεις αυτές, η ιδιωτικότητα των απαγωγέων ή του δράστη της ψευδούς καταμήνυσης. Ασφαλώς υπάρχει κατάχρηση στις μέρες μας των τεχνικών μέσων προσβολής της ιδιωτικότητας, το πρόβλημα όμως αυτό, όπως και τα άλλα κοινωνικά προβλήματα, δεν λύνονται με την κακουργοποίηση των πάντων.¹

Κατά αντίθετη άποψη, με την αναβάθμιση σε κακούργημα του εγκλήματος του άρθρου 370 ΠΚ, τίθενται ισχυρότερες εγγυήσεις για την προστασία της επικοινωνίας και κατ' επέκταση της ιδιωτικότητας και της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας του ατόμου.

¹ Ι. Μανωλεδάκης, Καθηγητής Ποινικού Δικαίου, Ελευθεροτυπία 20/02/08

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΑ

Το απόρρητο της επικοινωνίας που εξασφαλίζεται στο άρθρο 19 Σ είναι απόλυτα απαραβίαστο. Αφορά κάθε μορφή επικοινωνίας σε οικειότητα, είτε νέα είτε παλιά. Απόρρητη είναι η επικοινωνία, όταν ο τρόπος με τον οποίο γίνεται, εξασφαλίζει τη μυστικότητα του περιεχομένου του μηνύματος περιορίζοντας τη γνώση του μόνο στα μέρη. Όταν μιλάμε για άρση απορρήτου εννοούμε άρση της μυστικότητας του μηνύματος και κατά συνέπεια την αποκάλυψη του περιεχομένου του μηνύματος. Αν το μήνυμα είναι επιτρεπόμενο τότε το απόρρητο διατηρείται και εξακολουθεί να προστατεύεται από την συνταγματική διάταξη.

Η προστασία του απορρήτου της επικοινωνίας κάμπτεται μόνο στις περιπτώσεις που ορίζονται στο 19§1 'β, δηλαδή μόνο για λόγους εθνικής ασφάλειας και για διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων. Οι εγγυήσεις υπό τις οποίες συμβαίνει αυτό ορίζονται με νόμο και βάσει αυτού εκδόθηκε ο Ν. 2225/1994.

Με την αναθεώρηση του 2001, προστέθηκε στο 19 Σ η απαγόρευση της χρήσης αποδεικτικών μέσων που έχουν αποκτηθεί κατά παράβαση του απορρήτου της επικοινωνίας, της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, του ασύλου της κατοικίας και της προστασίας της προσωπικών δεδομένων. Δύο τάσεις επικρατούν στον επιστημονικό νομικό κόσμο σε σχέση με τη χρήση παράνομων αποδεικτικών μέσων καθώς και την αρτιότητα της διάταξης αυτής (19§3). Από τη μια πλευρά υπάρχει η άποψη αντιμετώπισης της πλήρους απαγόρευσης της δικαστικής χρήσης αυτών των παράνομα κτηθέντων αποδεικτικών μέσων, ως απόλυτης όπως ακριβώς την επιβάλλει το άρθρο 19 παράγραφος 3 του Συντάγματος. Σύμφωνα με την άποψη αυτή, ο συντακτικός νομοθέτης σταθμίζοντας τα έννομα αγαθά έδωσε προτεραιότητα στον απόρρητο χαρακτήρα του ιδιωτικού βίου έναντι άλλων, επίσης συνταγματικά κατοχυρωμένων, δικαιωμάτων.

Οι υπέρμαχοι της αντίθετης άποψης, επιμένουν ότι τα δικαστήρια ορθώς εφαρμόζουν τη στάθμιση των έννομων αγαθών, επιλέγοντας κάθε φορά αυτό

που θεωρούν βαρύτερο. Με βάση την άποψη αυτή, η νομολογία έχει δεχθεί ότι είναι επιτρεπτή, υπό όρους, η δικαστική χρήση παράνομων μέσων (υπέρ των κατηγορουμένων), όταν διακυβεύονται έννομα αγαθά όπως η ζωή και η ελευθερία των πολιτών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Δαγτόγλου Π., Ατομικά Δικαιώματα Α, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή, 1991
- Δημητρόπουλος Α., Συνταγματικά Δικαιώματα, Αθήνα 2004
- Δημητρόπουλος Α., Συνταγματικά Δικαιώματα, Ειδικό μέρος, Παραδόσεις Συνταγματικού δικαίου τομ. ΙΙΙ Τευχ. ΙV Επ., Αθήνα 2008
- Ηλιοπούλου - Στράγγα Τζ., Χρήση παρανόμως κτηθέντων αποδεικτικών μέσων και δικαίωμα υπεράσπισης του κατηγορουμένου - Η αποδεικτική απαγόρευση του άρθρου 19 παράγραφος του αναθεωρηθέντος Συντάγματος, Αθήνα- Κομοτηνή 2003
- Καμίνης Γ., Παράνομα αποδεικτικά μέσα και συνταγματική κατοχύρωση των ατομικών δικαιωμάτων - αποδεικτικές απαγορεύσεις στην ποινική και πολιτική δίκη, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 1998
- Λυντέρης Χρ.
- Μάνεσης Α., Ατομικές Ελευθερίες
- Μανωλεδάκης Ι., Ασφάλεια και Ελευθερία, 2002
- Παπαγεωργίου - Γονατάς Σ., Το πρόβλημα των παράνομα αποκτηθέντων εμμέσων αποδεικτικών μέσων στην ποινική δίκη, Ποινικά Χρονικά, 1989
- Τσίρης Π., Συνταγματική Κατοχύρωση του δικαιώματος του απορρήτου της επικοινωνίας, 2002

- Χρυσόγονος Κ., Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 2002
- Μελέτες ποινικού δικαίου – εγκληματολογίας - ιστορίας της εγκληματολογίας (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσ/νίκης, Τομέας Ποινικών Επιστημών), Τιμητικός Τόμος για τον Ι. Μανωλεδάκη, Εισηγητής Γ. Καμίνης, Επίκουρος Καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών, Συνήγορος του Πολίτη, Το πρόβλημα των παράνομων αποδεικτικών μέσων στην ποινική διαδικασία μετά την αναθεώρηση του άρθρου 19 του Συντάγματος
- Μελέτες ποινικού δικαίου- εγκληματολογίας - ιστορίας της εγκληματολογίας (Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσ/νίκης, Τομέας Ποινικών Επιστημών), Τιμητικός Τόμος για τον Ι. Μανωλεδάκη, Εισηγήτρια Ά. Αποστολίδου, Λέκτορας Πανεπιστημίου Θράκης, Το απόρρητο της επικοινωνίας και του πληροφορικού αυτοκαθορισμού, ως ειδικότερες εκφάνσεις της ιδιωτικής ζωής του ατόμου και οι εγγυήσεις περιορισμού τους μετά τις τελευταίες νομοθετικές εξελίξεις)
- Υπουργείο Δικαιοσύνης, Δελτίο Τύπου, (διεύθυνση στο internet: <http://www.ministryofjustice.gr/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=1117&mode=thread&order=0&thold=0>)
- Εργασίες φοιτητών στο internet
(<http://www.greeklaws.com/pubs/index.php?type=02&rtype=students>)
 - Γκανιάτσου Παρασκευή, Παράνομα αποδεικτικά μέσα και διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων, (κωδικός), ακαδημαϊκό έτος 2005-2006
 - Καλατζή Θωμαΐς, Παράνομα αποδεικτικά μέσα και διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων, ακαδημαϊκό έτος 2005-2006
 - Κοτσώνη Νίκη, Παράνομα αποδεικτικά μέσα και διακρίβωση εξαιρετικά σοβαρών εγκλημάτων, ακαδημαϊκό έτος 2007-2008

- Λαυρεντίεβα Μελίνα, Δικαίωμα Επικοινωνίας και Σύγχρονη Τεχνολογία, (κωδικός 59), ακαδημαϊκό έτος 2003-2004
- Πλέσσα Ελένη, Παράνομα Αποδεικτικά Μέσα, (κωδικός 229), ακαδημαϊκό έτος 2003-2004
- Κουσιάππα Μαίρη, Τα Παράνομα Αποδεικτικά Μέσα, (κωδικός 1171), ακαδημαϊκό έτος 2004-2005
- Λειμονής Κωνσταντίνος, Η Άρση του Απορρήτου της Επικοινωνίας, (κωδικός 1790), ακαδημαϊκό έτος 2005-2006
- Μήτσου Μαρία, Απόρρητο της Επικοινωνίας- Εξαιρέσεις, (κωδικός 1966), ακαδημαϊκό έτος 2005-2006
- Γιαννούλα Ζαχαρούλα, Παράνομα Αποδεικτικά Μέσα, (κωδικός 1802), ακαδημαϊκό έτος 2005-2006
- Κολικονιάρη Φανή, Παράνομα Αποδεικτικά Μέσα, (κωδικός 102), ακαδημαϊκό έτος 2003-2004
- Μελάς Νικόλαος, Παράνομα Αποδεικτικά Μέσα, (κωδικός 392), ακαδημαϊκό έτος 2003-2004
- Κακαλέτρη Καλλιόπη, Η Άρση του Απορρήτου της Επικοινωνίας, (κωδικός 1835), ακαδημαϊκό έτος 2005-2006
- Γκανά Παναγιώτα, Συνταγματικές Πτυχές του Απορρήτου της Επικοινωνίας στην Κοινωνία της Πληροφορίας, (μεταπτυχιακή εργασία) (κωδικός 2098), ακαδημαϊκό έτος 2005-2006
- Βρεπτού Χριστίνα, Το Απόρρητο της Επικοινωνίας, (κωδικός 951), ακαδημαϊκό έτος 2004-2005
- Κατσογιάννου Μαριλένα, Η Μαγνητοταινία ως Αποδεικτικό Μέσο στη Δίκη, (κωδικός 67), ακαδημαϊκό έτος 2003-2004
- Καραγιάννη Ανθή, Παράνομη Χρήση Αποδεικτικών Μέσων στη Δίκη, (κωδικός 155), ακαδημαϊκό έτος 2003-2004

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

- ΑΠ 1/2001 (Ολομ.)
- ΑΠ 1317/2001 (Βούλευμα)
- ΜΟΕ Αθ. 213/2003
- ΑΠ 42/2004 (Έ Ποινικό Τμήμα)
- ΑΠ 1622/2005
- ΑΠ 611/2006
- ΑΠ 626/2006
- ΑΠ 1537/2007.

ΣΧΕΤΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

- Ν. 2225/1994, Άρση του απορρήτου για διακρίβωση εγκλημάτων
- Ν. 3090/2002, Τροποποίηση και αντικατάσταση του ΠΚ
- Ν. 3115/2003, Αρχή Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών
- Ν. 3471/2006, Προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και της ιδιωτικής ζωής στον τομέα των ηλεκτρονικών επικοινωνιών και τροποποίηση του ν. 2472-1997
- Ν. 2472/1997, Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα
- Ν. 2928/2001, Οργανωμένο έγκλημα
- Ν. 1729/1987, Καταπολέμηση της διάδοσης ναρκωτικών, προστασία νέων και άλλες διατάξεις
- Π.Δ. 47/2005, Διαδικασίες καθώς και τεχνικές και οργανωτικές εγγυήσεις για την άρση του απορρήτου των επικοινωνιών και τη διασφάλισή του
- Ν. 2713/1999
- Ν. 2935/2001